

כאמרו קרין לא פפא דעד הברזא חמרא אסור ואידך שרי. כתב רש"י לעיל (נט): בד"ה כל דלהדי, דאסור בשתיה ולא בהנאה, ואידך שרי אף בשתיה. ובתוס' (שם) ד"ה אמר רב פפא כתבו, דעד הברזא אסור בהנאה ואידך שרי בהנאה, אבל בשתיה הכל אסור, מפני היין השוכב עליו. וברמב"ם (פי"ב ממאכלות אסורות ה"י) כתב, דעד הנקב אסור, ומה שתחת הנקב מותר בשתיה. וביאר הכסף משנה (שם), דאסור היינו בהנאה. והביא דהקשו על הרמב"ם, דהיאך אפשר לומר שמה שלמעלה מן הנקב אסור בהנאה ומה שלמטה יהיה מותר אף בשתייה, והרי הכל מעורב. ותיקן, דהא דאמרינן דהוי חיבור, היינו דוקא בניצוק ליינ שנאסר מחמת נגיעה ממש, אבל הכא דלא נאסר יין שלמעלה מן הנקב מחמת נגיעה ממש, אלא מפני שאילו לא היה מניח אצבעו היה יוצא כולו, ונמצא כבא מכוחו, ואף דביין נסך מחמירין, מכל מקום, לא רצו להחמיר בניצוק כהאי גוונא, וכיון שהחמירו בו לאוסרו אפילו בהנאה, לא רצו להחמיר במה שלמטה ממנו כלל, ולכך שרי אפילו בשתיה.

# מראי מקומות לעיון בדף היומי



בית מדרש גבוה לתורה  
כולל הדף היומי  
קרית ספר ת"ו  
מיסדה של עמותת "משולי ערימות"  
רחוב שאגת אריה 17/25  
קרית ספר 71919 מודיעין עלית  
ארץ ישראל

גליון מספר 366

הוצאה ע"י ב"מ הנה"ג  
ה"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שלישיא לונדון

לע"נ ה"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

## מסכת עבודה זרה דף ס – דף סו

בס"ד, ה השוון התשע"א.

הלחם משנה (שם), דהרמב"ם סבירא ליה, דרב יימר לא אמר כן אלא ללישנא קמא דרב פפא, דקאמר כל דלהדי ברזא חמרא אסור וכו', דהיינו ממש כסברת רבי יהודה, אבל ללישנא בתרא דאמר דעד הברזא חמרא אסור, אי אפשר לומר כן, דאם כן, אפילו כרבי יהודה לא אתיא, דהא רבי יהודה אמר מצידיה טהורה מכאן ומכאן, אלא על כרחך ללישנא בתרא אין לדמות יין נסך לתרומה, ורב פפא אתי אפילו כרבנן, ועד כאן לא קאמרי רבנן דאסור אלא בתרומה, אבל הכא אין להחמיר כל כך דודאי לא נתכוין לניסוך, ודי לנו לאסור עד הברזא, משום דאתי מכוחו, דעד שם היה יוצא אם לא היה מניח ידו.

ד) רש"י ד"ה דעד ברזא, כל יין שלמעלה לנקב אסור דכיון דכולו נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם הוי חיבור. ביאר התוס' יו"ט (טבול יום פ"ב מ"ז), דיותר מסתבר להיות חיבור מה שנמשך, ממה שיהיה חיבור לפי שהוא בסיס, שהנמשך דבוק כולו.

ה) רש"י ד"ה ניקבה מפיה, הואיל וכל היין שלמטה נעשה בסיס לעליון הוי חיבור ומשוליה נמי הואיל וכל היין נמשך אחר הנקב הוי חיבור אבל ניקב מצידיה טהורה וכו'. כתב התוס' יו"ט (טבול יום פ"ב מ"ז), דלא אמרינן בסיס ונמשך אלא בפיה ובשוליה, הואיל והכל בסיס או נמשך, ומה שאין כן מהצדדין אף שמה שלמטה הווי בסיס, ומה שלמעלה נמשך, דהואיל ואין הכל שוה אינו חיבור כלל.

ו) גמ', עובד כוכבים אדנא וישראל אכובא חמרא אסור. הקשה הר"ן (כח: מדפי הרי"ף), מאי קא משמע לן פשיטא, הא מעשה הישראל לא מעלה ולא מוריד. ותיקן, דאיירי בגוונא דהישראל נקיט הכובא מוגבה מעל הקרקע, והעובד כוכבים לא היה יכול לאחוז הדנא ולהוריק ממנה, אלא מפני שהיא נסמכת על הכובא דנקיט ישראל בידיה, וסלקא דעתך אמינא דבכי האי גוונא כח ישראל וכח עובד כוכבים מיקרי, ושרי, קא משמע לן דלא, משום דהוי גרמא בעלמא דהישראל מעשה עץ בעלמא עביד, ואין היין בא מכחו כלל.

ז) רש"י ד"ה חמרא אסור, ובכובא מליאה עסקינן דלמא נגע. הקשה הלחם סתרים, אי חיישינן לנגיעה, היכא דגוי אדנא וישראל אכובא, דחמרא אסור,

דף ס ע"א

א) גמ', אמר רב פפא דעד הברזא חמרא אסור ואידך שרי. כתב רש"י לעיל (נט): בד"ה כל דלהדי, דאסור בשתיה ולא בהנאה, ואידך שרי אף בשתיה. ובתוס' (שם) ד"ה אמר רב פפא כתבו, דעד הברזא אסור בהנאה ואידך שרי בהנאה, אבל בשתיה הכל אסור, מפני היין השוכב עליו. וברמב"ם (פי"ב ממאכלות אסורות ה"י) כתב, דעד הנקב אסור, ומה שתחת הנקב מותר בשתיה. וביאר הכסף משנה (שם), דאסור היינו בהנאה. והביא דהקשו על הרמב"ם, דהיאך אפשר לומר שמה שלמעלה מן הנקב אסור בהנאה ומה שלמטה יהיה מותר אף בשתייה, והרי הכל מעורב. ותיקן, דהא דאמרינן דהוי חיבור, היינו דוקא בניצוק ליינ שנאסר מחמת נגיעה ממש, אבל הכא דלא נאסר יין שלמעלה מן הנקב מחמת נגיעה ממש, אלא מפני שאילו לא היה מניח אצבעו היה יוצא כולו, ונמצא כבא מכוחו, ואף דביין נסך מחמירין, מכל מקום, לא רצו להחמיר בניצוק כהאי גוונא, וכיון שהחמירו בו לאוסרו אפילו בהנאה, לא רצו להחמיר במה שלמטה ממנו כלל, ולכך שרי אפילו בשתיה.

ב) גמ', אמר רב יימר כתנאי. כתב בחידושי הריטב"א, דיש אומרים, דלישנא בתרא דרב פפא נמי קים ליה כרבי יהודה, והא דקאמר רבי יהודה "מצידיה טהורה", היינו דווקא מה שתחת הברזא. וכתב, דלפי הגירסא המובאת בגמ', דקתני טהורה מכאן ומכאן, יש לפרש, דטהורה מכיון שעומדת כך, ואם תעמיד הפוך הוי טהורה מאידך גיסא, ולעולם הצד העליון טמא והשאר טהור. ודוחק לפרש כן, דיותר נראה לפרש דלרבי יהודה כל החבית טהורה, והא דרב פפא אסר עד הברזא הוי חומרא ביין נסך, וכמו שכתבו התוס' לעיל (נט): בד"ה אמר רב פפא. (ועיין באות הבאה).

ג) רש"י ד"ה ואידך שרי, בתוה"ד, ולית הלכתא כוותיה דהא וכו' וקם ליה רב פפא כרבי יהודה וכו'. וכן כתב ברש"י ד"ה ניקבה מפיה, ורבנן לית להו דרב פפא הלכך לית הלכתא כותיה. ונמשמע מדבריו דלישנא בתרא נמי לא אתיא כרבנן ובתוס' לעיל (נט): בד"ה אמר רב פפא כתבו נמי דלית הלכתא כוותיה, ולא מטעמיה אלא משום דרבא פליג עליה וכו'. אמנם הרמב"ם (פי"ב ממאכלות אסורות ה"י), פסק כלישנא בתרא דרב פפא. וביאר



יד) תוס' ד"ה אי איכא, בתוה"ד, ופרשב"ם דפשיטא דיינן הוא וכו'. ובחידושי הריטב"א כתב בשם הרא"ה, דכל שאין כאן טופח כדי להטפוח לא חשיב חמרא כלל, והא דהצריכוה הדחה, משום מראית העין. ואפשר דאין זה אוסר בדיעבד אם נשתמשו בלא הדחה. וברמב"ם (פי"ב ממאכלות אסורות הכ"ז) כתב, דהוי הרחקה יתירה. וביאר הלחם משנה (שם), דכוונתו ליישב קושית התוס', דאי לא חשיב יין אמאי בעי הדחה.

טו) גמ', טעמא דאין מניחו הא מניחו שרי. הקשה הלחם סתרים, אמאי איצטריך למיפשט מדיוקא, הא מרישא שמעינן בהדיא, דכתב לו התקבלתי, והיינו כמו שפירש רש"י בד"ה והלה כותב לו, שאומר לו איני מעכב בידך מלהוציא היין, ותירץ, דמרישא לא מצי דייק, משום דאיכא למימר דכתיבת התקבלתי הוי הערמה, והא דשרי בכתב התקבלתי הוי רק בתנאי דמניחו, ולהכי דייק מסיפא, טעמא דאין מניחו הא מניחו שרי. והרש"ש כתב, דהא דדייקינן מסיפא, משום דברישא יש לפרש שמחל לו כל החוב. והעוז והדר ביאר, דלא דייקינן מרישא, דברישא איכא למימר שאני הכא דהגוי עומד בצד הבור, ולכך מייתי מסיפא דקתני אין מניחו וכו' דאי לאו הכי הוה ליה ליפלוגי בסיפא דאפילו מניחו אסור, אם עומד בצד הבור.

טז) גמ', לא שנו אלא שעלה מת. הקשה בחידושי החתם סופר, דלפי זה, אמאי נקט "ועלה", הא לא הוה ליה למיתני אלא נפל לבור. ותירץ, דאתי לאשמועינן דאם עלה משוגע ומבולבל הוה כמו שעלה מת.

יז) גמ', כשהוא מתיר מתיר אפילו בשתיה וכשהוא אוסר אוסר אפילו בהנאה. ביאר בחידושי הרמב"ן, דאוסר אפילו בהנאה, כיון דחושש שמא ניסך לעבודה זרה, ואף דלא אמרינן סתם מחשבת גוי לעבודה זרה, מכל מקום, גבי יין חששו, כיון שהיו אדוקין בניסוך. עוד ביאר, דמשום גזירה תולין להחמיר דהוי נסך. וכשהוא מתיר, דהיינו שלא בכונה, דליכא למימר דניסך, מתיר אפילו בשתיה.

## דף סא ע"א

א) רש"י ד"ה מותר, ואפילו אין מפתח וחותרם בידו שרי והוא שאין לו כלום וכו' כגון שכתב לו התקבלתי ממך. כתב הר"ן (כט. מדפי הרי"ף), דמשמע מדבריו דסיפא הוה פירושא דרישא ותרתני בעינן, במטהר יינו של עובד כוכבים. חדא, שיהיה פתוח לרשות הרבים בעיר שיש בה ישראל ועובדי כוכבים, ועוד שיהיה כותב לו התקבלתי. וביאר, והטעם שהוקק לפרש כן, משום דאי איתא דסיפא לאו פירושא דרישא, נמצא, דמטהר יינו של עובד כוכבים ברשותו וכתב לו התקבלתי ממך, מותר ואפילו בלא מפתח וחותרם, דהא לא אידכר במתניתין כלל, והא לא שייך למימר הכי, דהא איתא בסמוך, דהלוקח או שוכר בית בחצירו של עובד כוכבים ומילאהו יין, וישראל דר בחצר אחרת מותר, והוא שהמפתח וחותרם בידו, ומשמע דאפילו

אמאי יהיב טעמא משום דמכח הגוי קאתי, ולא קאמר דלמא נגע בעת ההורקה. ותירץ, דנקט טעמא משום כוחו של הגוי, לאשמועינן דלא כל היין אסור, אלא מאי דנפק לבראי, ולא מה שנשאר בדנא.

ח) בא"ד, משום דמקרקש ליה חמרא וכו' לישנא אחרינא וכו'. ובחידושי הרמב"ן הביא עוד ביאור בשם הראב"ד, דכיון דמצדד הכובא, אי אפשר שלא ירבה בשפיכת היין, כיון שהדנא עומדת על שפת הכובא, ונמצא שהורק מכח הגוי. ודחאו, משום דהוה כוחו שלא בכונה, ובהא לא גזרו. ועוד, דאכתי כחו וכח ישראל הוא. והר"ן (כח: מדפי הרי"ף) כתב, דהא לא קשיא, משום דכשמגביה צדידה מונע את כח העליון המערה עד שכוחו נפסק, וכשהוא משפילה ממילא היין נשפך בלא סיוע העליון כלל, והוה כח העובר כוכבים גרידא.

ט) גמ', בכחו כולי עלמא לא פליגי דאסור. ביאר בחידושי הריטב"א, דכיון דמתעסק במלאכתו, דיו שיאסר בשתיה. וטעמא דמאן דשרי בכחו, לפי שנסחט עתה ויוצא מענבים, דאילו ביין גמור מודה.

י) גמ', איכא דאמרי וכו' כי פליגי בכחו. ביאר הר"ן (כח: מדפי הרי"ף), דטעמא דמאן דשרי אף בכחו, משום דבעידנא דקא עצר, ענבים הוא דקא עצר בלא יין, ובשעה שהיין זב לאו כחו איכא ולא כחו, והא דאסרינן למסקנא, משום דסוף סוף עובד כוכבים נמשך היין.

## דף ס ע"ב

יא) רש"י ד"ה לזבונני, דהא לא שכשך וכו'. ובפירוש הראב"ד כתב, דהוי שכשוך, אלא דהוי שכשוך של כובא חסירה דאין השיכשוך אלא בדופני החבית. עוד כתב, דאף דשכשוך גמור הוה, מכל מקום, ניכר דנתכוין להצלת היין, כי אם לא היה מזדרז לחבקה היה הכל אבוד ברגע. ואינו דומה למעשה דברזא, דהתם לא הוי פסידא כל כך.

יב) גמ', אמר רב אשי אי איכא טופח וכו'. הקשה בחידושי הריטב"א, דאפילו בטופח על מנת להטפוח אמאי צריכה הכשר, הא הוה כנכרי דנמצא עומד בצד הבור של היין, וכדמוכח במתניתין דסמוך, דאם אין לו עליו מלוח מותר. ותירץ, דשאני הכא, דנמצא בתוך הגת עצמו. ועוד תירץ, דהכא לא מירתת, דהוא אינו סבור דמשום נגיעה זו תיפסד הגת ותהא צריכה הכשר.

יג) תוס' ד"ה בעיא הרחה ובעיא ניגוב, בחנם הזכיר הדחה דכל ניגוב צריך שיתן מים תחילה. והתורת חיים ביאר, דהא דקאמר טופח להטפוח איירי בשולי הגת, שכן דרך להיות שם טופח להטפוח, אבל דופני הגת כבר נתייבשו, דכל כלי שיש בו יין או מים, כשמעריץ אותו, הדפנות מתייבשין בשעה מועטת, כיון דהטיפות יורדות למטה ונשאר פעמים בשוליה טופח להטפוח, ולכך קאמר דבעי הדחה וניגוב, דהדחה בעי לדופני הכלי, וניגוב בעי לשוליים שיש בהן טופח להטפוח.



# הדרק היוזמי

מסכת עבודה זרה דף סא – דף סב

ו חשוון – ז חשוון התשע"א

## דף סא ע"ב

ז) תוס' ד"ה עד שיהיה שומר, כתב המהרש"א, דלפי מה שפירש רבינו תם לעיל (עמוד א') בתוס' ד"ה המטהר, לא קשיא, דהא לא הוי כלל דומיא דסיפא, כיון דההיא דישאל ועובדי כוכבים דרין בה, לא שרי אלא במפתח וחותם, וביוצא ונכנס שרי אף בלא מפתח וחותם.

ח) בא"ד, ויש לומר דהוה אמינא עד דאיכא ישראל טובא קא משמע לן דאפילו בחד סגי. הקשה המגדים חדשים, מאי סלקא דעתך, הא לא דמיא רישא לסיפא, דבסיפא איירי שהושיב לו שומר, ומשום הכי בחד סגי, כיון דמירתת מהשומר שמא יבא, אבל ברישא איירי דלא הושיב לו שומר, ומשום הכי לא סגי בחד, אלא בעינן דדרים בה הרבה ישראל, דמירתת העובד כוכבים, כי לא יוכל לשמור עצמו מהם.

ט) גמ', בחצר אחרת מותר והוא שיש מפתח וחותם בידו. כתב בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד, דהא דאמרינן דבעי מפתח וחותם בידו כשדר בחצר אחרת, היינו דווקא כשהיה הבית של גוי והוא שכיר בה, אבל אם היה הבית של ישראל עצמו שלא שכרו ולא לקחו מגוי, אף דהגוי דר בחצר והישאל אינו דר בה, שרי אף בלא מפתח וחותם, משום דהוי כנתפס עליו כגנב.

י) גמ', אמר ליה ר' יוחנן וכו' אף על פי שאין מפתח וחותם בידו מותר. כתב בחידושי הרשב"א, דאיירי אף שאין פתח פתוח לרשות הרבים, דכיון דלא הודיעו דהוא מפליג, הוי כשומר היוצא ונכנס, ומירתת דלמא חוי ליה ולא זבין מיניה.

יא) גמ', והא קאמר ליה ר' יוחנן לתנא וכו'. הקשה התוס' רבינו יהודה מפאריש, דמאי קשיא, הא האי דקאמר היינו ר' מאיר, אבל חכמים אסרי. ותירץ, דפריך מרבי יוחנן שהגיה דברי התנא, ששמע שהיה שונה דברי רבי מאיר, והיה סבור שהיה שונה כן לכולי עלמא, ואף על פי כן היה מניח לו לומר כן, שמע מינה דליכא דפליג בהא.

יב) גמ', אלא עד שיבא ממונה שבא לקיצוץ. ביאר היעב"ץ, דלסלקא דעתא הוה אמינא דבא לעיתים ידועים וקבועים, ואהה פריך גריעותא הוא, ולהכי מפרש שאינו בא לקיצוץ ידועין, אבל לעולם הוא בא לקיצוץ כדקתני, אלא שאינם ידועים וקבועים בשוה, דפעמים ממחר לבא, ופעמים מתאחר.

## דף סב ע"א

א) מתני', השוכר את הפועל. הקשה בחידושי החתם סופר, אמאי נקט השוכר דמיירי בגוי השוכר, ולא המשכיר עצמו לעשות ביין נסך דשכרו אסור, דהיינו ישראל שהשכיר עצמו לנכרי. ותירץ בשם בנו רבי שמעון, דקא משמע לן, דשכרו אסור לאחרים, וכמו שכתבו התוס' בד"ה והתנן, ואי הוה תנן "המשכיר" הוה אמינא שכרו אסור לו, ולא שהממון אסור לכולי עלמא, אבל השתא דתנן "השוכר", שכרו היינו השכר שהשוכר נותן אסור, והיינו אף לכולי עלמא.

יינו של ישראל ואף על פי ששרוי בבית מיוחד של ישראל, מכל מקום, כל שאינו דר באותו חצר, אסור בלא מפתח וחותם. (ועיין באות הבאה).

ב) רש"י ד"ה המטהר יינו, אם בית פתוח לרשות הרבים וכו'. הקשה התוס' ר"ד, אם כן, מה החילוק בין הרישא דלא כתב התקבלתי לסיפא דכתב התקבלתי. ועוד הקשה, מהא דקתני אבל אם רוצה ישראל ליטלו אינו מניחו עד שיתן לו מעותיו וכו', ואי איירי כשביתו פתוח לרשות הרבים, מאי איכפת לן דאינו מניחו. לכך פירש, דבסיפא איירי אף שאין ביתו פתוח לרשות הרבים, ומשום הכי כשאינו מניחו, אסור, דהוי יינו של גוי ברשותו של גוי, ולא סגי בחותם ומפתח ביד ישראל. (ועיין לקמן באות ד).

ג) רש"י ד"ה אבל אם רוצה, דסבר אי חזו לא מפסדינא וכו'. כתב הרשב"ש, דהלשון תמוה, דודאי יפסיד מלמכור יינו. וכתב, דצריך להגיה ולפרש, כמו שכתב הרע"ב (פ"ד מ"ב), דסבר אי חזו לי ותבע לי, אמינא ידידי הוא.

ד) תוס' ד"ה המטהר יינו, בתוה"ד, לכך נראה לר"ת להעמיד משנתנו ביש מפתח וחותם וכו' ובלא כתב לו העובד כוכבים התקבלתי וכו'. ובחידושי הרמב"ן ביאר, דרישא דלא איירא בחצירו של גוי, אלא ברשותו של גוי שהוא פתוח לרשות הרבים, וכיון שנעל ישראל אוצרו אף על פי שאין לו מפתח ולא חותם, שרי, דכיון דאין העובד כוכבים יכול ליכנס לתוכו אלא דרך שם, מירתת ואמר חזו לי ישראל ולא זבני מינאי. והא דקתני בסיפא דכתב לו התקבלתי, סגי בהכי אף שאין הפתח פתוח לרשות הרבים, ואפילו אין מפתח וחותם בידו, דכיון דאין הגוי דר באותו חצר ואין לו כלום ביין, הוי כשואל בית מיוחד מגוי ומילאהו יין של ישראל שהוא מותר, כיון דהוא דר באותה העיר ומיסתפי מיניה.

ה) גמ', וחלון כרשות הרבים דמי. כתב בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד, דלא שרי אלא דוקא כשעומד היין כולו כנגד הפתח או שהיה הבית קצר ונכנס כולו כנגד הפתח, ואם אינו בענין הזה, מה שכנגד הפתח מותר והשאר אסור. והוא עצמו כתב, דכיון דעיקר טעם ההיתר באוצר פתוח לרשות הרבים, הוי משום דאמרינן דכיון שהוא פתוח לרשות הרבים חזקה שאינו נכנס לשם כלל, דמירתת דלמא אדעייל ונפק חזו לי בני רשות הרבים ומפסדי, וכיון דתלינן דלא נכנס כלל, אין לאסור אף מה שאינו כנגד הפתח.

ו) רש"י ד"ה דלתים ובריה, שאין נכנסין בה אלא ברשות וכולי עלמא ידעי כי עיילי בה וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, היאך ידעי ביה כולי עלמא הא לא ידעי ביה אלא שומרי הדלתות בלבד. ופירש הרשב"א בשם ר"ח, דהיינו עיר שנסגרת בדלתים והגוי סמיק, דהשתא ליכא ישראל דחזי ליה ופתח. עוד פירש בשם הראב"ד, דעיר שיש בה דלתים ובריה היא עיר חשובה שכל דבר נמצא בה ורוכליה בתוכה, ואינה צריכה לרוכלין אחרין שיבאו מחוצה לה, ועיין שם ברשב"א שפירוש זה נראה לו.



הא איכא לשנויי דמקודשת היינו לחומרא, דצריכה הימנו גט, דכי האי גוונא אשכחן בכמה דוכתי. ותירץ, דמדאורייתא אף בערלה גופה מקודשת לחומרא, משום דיכולה ליהנות בהם שלא כדרך הנאתן, והא דקתני דבערלה אינה מקודשת, היינו מדרבנן, שהחמירו עליה היכא דבא אחר וקידשה דצריכה גט, ואם כן, על כרחך הא דקתני דמקודשת בדמיהן, איירי אפילו לקולא.

(ז) גמ', מכרן וקידש בדמיהן מקודשת. איתא בירושלמי (קידושין פ"ב ה"ח), דאמר רבי חגי דאיירי "בשאינ דמיהן". וביאר הקרבן העדה (שם), דהיינו דלא איירי בדמים ראשונים שמכרם, אלא בדמים שהחליפן, והוה חליפי חליפין דשרי, אבל דמיהם עצמם אסורים, והוי כמקדש באיסורי הנאה. וכתב היפה עינים, דלדבריו לא קשיא הא דמקשינן הכא. והר"ן (ל. מדפי הרי"ף) ביאר, ד"בשאינ דמיהן", היינו דאין ממון זה דמיהן של ערלה וכלאי הכרם, דכיון שהן אסורין בהנאה אינן שוין ממון, ומעות הללו מתנה הן בידו, ולכך מותרין. וכתב, דלפי זה נראה לומר דאם עבר ומכר איסורי הנאה, דמיהן מותרין אף למוכר.

(יא) תוס' ד"ה בדמיהן מקודשת. וקשה בגופה נמי איכא שוה פרוטה בשלא כדרך הנאתן וכו'. ובתוס' בקידושין (נו:): ד"ה המקדש בערלה תירצו, דמיירי דליכא שוה פרוטה אלא כדרך הנאתו. עוד תירצו, דמיירי דאיכא שוה פרוטה אף שלא כדרך הנאתו, ומכל מקום, כיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתן ואינו כן, לא סמכה דעתה והוי מקח טעות.

(יב) בא"ד, ויש לומר כיון שכל זמן שהוא בעין אסור למכרו מן התורה כמו כן אסור לקדש בו אשה. הקשה בחידושי הגרע"א, הא אף דאסור לקדש בו, מכל מקום אם עבר וקידש אמאי אינה מקודשת. ותירץ, דכיון דאסור לקדש בו, אמרינן ד"אי עביד לא מהני". ואף לאביי דסבירא ליה, דאי עביד מהני, יש לומר דהכא מודה, כיון דעל ידי שנאמר דאי עביד לא מהני, יתוקן העבירה, דאינה מקודשת, ואם כן, לא נהנה.

(יג) תוס' ד"ה לקוט לי, בתוה"ד, אבל הכא שאין המלקט מתכוין לזכות כלל. ביאר המחנה ישראל, דכוונת תוס', דאפילו למאן דאמר המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, היינו דבאמת הוי של חבירו, אלא דלא קנה ליה לגמרי לענין שלא יוכל אחר לזכות בו, אלא דכל כמה דלא זכה בו אחר, המציאה שייכת לחבירו שבשבילו הגביה, ולכך הכא כל זמן שלא זכה בהן אחר, הירקות שלו וחל על מה שניתן למלקט שם דמי שכירות שליטת עברו.

(יד) תוס' ד"ה נמצא, בסוה"ד, וטעמא דמשום פריה ורביה אקילו ביה רבנן. הקשה העבודת עבודה, אם כן, מאי מקשינן מערלה וכלאי הכרם, דלמא לעולם דמיהן אסורין בהנאה, ורק לענין קידושין הקילו משום פריה ורביה. ותירץ, דקושית הגמ', מהא דקתני "שכרו אסור", דמשמע אפילו לגבי קידושין.

(ב) מתני', אף על פי שאמר וכו' שכרו מותר. כתב הרשב"א (תורת הבית בית ה שער ה), דמכל מקום אסור מהשכר שכנגד אותה חבית של יין נסך, שהרי אפילו אם עשה עמו בטובת הנאה ממשכנים מנכסיו עד כדי שכרו.

(ג) רש"י ד"ה השוכר, עובד כוכבים ששכר וכו'. כתב בחידושי החתם סופר, דאתי לאפוקי כשישראל שוכר פועל לכלות היין נסך ולהאבידו דשכרו מותר, דלמעוטי תיפלה שפיר דמי וכדלקמן (סג:).

(ד) בא"ד, להריקו מכלי אל כלי. ביאר בחידושי החתם סופר, אם שכרו לחדש דבר בשבחו של יין, דאז אומן קונה בשבח כלי, דשכרו אסור מדינא, דהוה כמוכר יין נסך לנכרי.

(ה) גמ', מאי טעמא שכרו אסור. הקשה הרש"ש, נימא דטעמא משום דרוצה בקיומו, וכדמשמע לקמן (סג:), דאי לאו טעמא דלמעוטי תיפלה אסור מהאי טעמא. ותירץ, דמהאי טעמא אין לאסור שכרו בדיעבד אלא מטעם קנס, וכדמסקינן בסמוך, והיינו מפני דעבר על איסור רוצה בקיומו.

(ו) גמ', אילימא הואיל ויין נסך אסור בהנאה שכרו נמי אסור בהנאה. ביאר בחידושי הרמב"ן, דהיינו, דכל שאסור בהנאה אף הנאה הנגרמת ממנו אסורה בהנאה, אף דאינו דמיו. ואהה הקשו מערלה וכלאי הכרם דאסירי בהנאה, וקתני דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת, לפי שאין תופסין את דמיהם, ואינן אסורין בהנאה משום גרמת איסור הנאה. ומשנינן, הואיל ותופס דמיו בכלל חליפין, הלכך גזרו על שכר פעולה מפני דנראה כמחליף.

(ז) גמ', שם. הקשה בחידושי החתם סופר, אמאי לא אמרינן הכא דהואיל ויין נסך אסור בהנאה כעבודה זרה, כדאמרינן בסמוך לענין תופס דמיו, דתופס דמיו כעבודה זרה ותירץ, על פי מה שכתב הלחם משנה (פי"א ממאכלות אסורות ה"א), דבעבודה זרה עצמה איכא תרי לאוין, א. "לא ידבק בידך מאומה מן החרס", ב. "לא תביא תועבה אל ביתך", מה שאין כן גבי תקרובת עבודה זרה ויין שנתנסך, דליכא משום "לא תביא תועבה". וכיון דתפיסת דמיה ילפינן "מלא תביא תועבה וגו'" והיית חרם כמוהו כל שאתה מהוה ממנו הרי הוא כמוהו, כיון דליכא להאי קרא לענין תקרובת ויין נסך, ליכא נמי להאי איסורא מן התורה, והא דאסרינן חליפיו, הוי מדרבנן כמו עבודה זרה עצמה, והיינו דאמרה הגמ' "תופס דמיו כעבודה זרה", ולפי זה שכרו הוה תרי דרבנן, א. שכרו אטו דמי עצמו, ב. דמיו אטו עבודה זרה ועוד גזרו גם בסתם יינם.

(ח) תוס' ד"ה מאי טעמא, בתוה"ד, שכר שאינו אסור בשום איסור הנאה מן התורה כל שכן שלא נגזור שכר אטו הגוף. הקשה הפרי העץ, מהא דאמרינן בבכורות (י:), גבי פטר חמור רישא בהנאת דמיו וסיפא בהנאת הגוף, וכתב רש"י (שם) בד"ה בהנאת דמיו, אם השכירה לאחרים. ואם כן, מצינו בפטר חמור דשכרו אסור.

(ט) גמ', הרי ערלה וכלאי הכרם וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, דמאי קושיא,



**כ** תוס' ד"ה דאגר לארביה, תימיה מאי ראייה וכו' שאני התם דנפיש אגריה ודמי לחמרין. כתב התורת חיים, דלפי מה שכתבו התוס' לעיל בד"ה חמרין, דרווחי טפי ודמו טפי לסחורה. לאו קושיא היא, דלא דמיא לחמרין, דשאני חמרין דכיון דנפיש אגרייהו דמי לסחורה, ורחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה, אבל גבי סתם יינן לא שייך לחלק בין נפיש אגרייהו ללא נפיש אגרייהו, דאי אמרינן דלא קנסו רבנן היכא דלא נפיש אגרייהו משום דהווי איסור קל, כי נפיש אגריה מאי הוי, הא במה דקא שקיל אגריה טפי, לא קא מוסיף איסורא. וכן הקשה בחידושי הגרע"א, ונשאר בצריך עיון.

**כא** גמ', אימר אינש גנב ואיתי קברא הכא. הקשה בחידושי הריטב"א, אם כן, הא פריש מינייהו מטעם גזלן. ותירץ, דמסתמא נתיאשו הבעלים וגם הגנבים, דהא לא הדור ושקלינהו, ולהכי לא תלו באיניש דעלמא דאצנעיה התם ולא התיאש, דאין דרך לעשות כן, אלא דהגנבים מצניעין שם לפי שעה.

**כב** רש"י ד"ה יאות הן, כיון דההיא שעתא דפרעו לא הווי הנך פירות שביעית בעין ולא אחלופי הני וכו' ולא חיילא קרושת שביעית עלייהו. כתב הקהלות יעקב (סימן כג), דמשמע, דדוקא משום שפרעו אחר שכבר נאכלו הפירות שביעית, לא נתפס על התשלומים תורת חליפי שביעית. והביא, דהתוס' בד"ה יאות כתבו, דרבינו יצחק הוסיף, דאפילו לא נאכלו ולא מכרן הלוקח לאחר, מכל מקום, כל שקנאן הקונה קודם נתינת הדמים, שוב אין נתפס הדמים בתורת דמי שביעית. וכתב, דלפי זה כל שמכר פירות שביעית בהקפה, שוב אין נתפס אחר כך על הדמים דין שביעית. והקשה, מהא דאיתא לעיל (עמוד א'), דאסור לפרוע חוב מדמי שביעית כיון שאין דבר אחר נכנס תחתיו בקדושת שביעית, והוה סחורה והתורה אמרה "לאכלה" ולא לסחורה, ואם כן, היכי הווי שרי לעניים להלוות לר' ינאי פירות שביעית על מנת שישלמו בשמינית והא הוה סחורה, כיון שהחליפין לא יכנסו בקדושת שביעית. ותירץ החזון איש (שביעית סימן יג סק"ב), דכיון דהתשלומין שישלמו בשמינית משמשים לאכילה, שפיר קרינן ביה "לאכלה", ואף שלא יכנסו בקדושת שביעית, דמכל מקום לא הווי סחורה, כיון דבא תמורתו דבר שהוא לאכלה.

**כג** רש"י ד"ה וכנגדו באתנן, כיון דלאו בשעת ביאה יהבה ניהלה וכו'. כתב הבנין שלמה, דאף דאמר לה התבעלי בטלה זה, דמחויב לשלם לה שכר ביאה וכופין אותו בבית דין, מכל מקום, מאחר ולא קנתה הטלה, ויכול ליתן לה דמי הטלה כיון דמחוסר משיכה, אם כן, כי יהיב ליה ניהלה לאחר זמן, הווי מתנה ולא אתנן.

**כד** תוס' ד"ה יאות הן, בסוה"ד, ועוד הוסיף וכו' שאפילו לא מכרם וכו' אלא כיון שמשכם אצלו וכו' והווי כמו בא עליה ואחר כך נתן דמותר כיון שלא היה ברשותה בשעת הביאה. הקשה בחידושי הרמב"ן, הא שאני ביאה

(טו) בא"ד, שם. הקשה המחנה ישראל, דהא איסור סחורה בפירות שביעית הווי דאורייתא, והיכי דחי איסור דאורייתא. ותירץ, דיש לומר דהכא איירי בשביעית דרבנן.

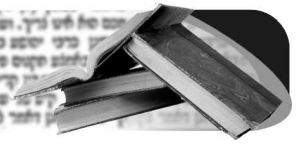
#### דף סב ע"ב

**טז** גמ', חמרין דנפיש אגרייהו קנסו רבנן. ביאר בחידושי הרמב"ן, דלאו דוקא קנסא, דהא לא עביד איסורא, אלא דהוה תקנה כדי שינהגו קדושת שביעית בשכרן, וגזרו שמא יפרעו אותן מפירות שביעית עצמן. עוד כתב בשם הירושלמי, דאיירי בפירות עבירה, דהיינו בפירות שביעית לאחר הביעור, והוה קנסא. ובחידושי הריטב"א כתב, דקרי ליה קנס, משום שעושין עבירה, דעבודה זרה וכל אביורייהו אסור לקיימם בעולם מן התורה, ומדרבנן אף רוצה בקיומן אסור, וכל שעושה בהם מלאכה מקיימם, וחמרין דשביעית נמי גורמין לעשות סחורה בשביעית.

**יז** גמ', רבא אמר לעולם וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, דאביי ורבא לא פליגי כלל, אלא דניחא לגמ' לאוקמיה בתרוייהו אוקמתו, ודרכי יוחנן הווי דברי הכל ואפילו אביי מודה בה. וכן כתב התוס' רי"ד, דאמנם דברי רבא הם דברי ר' יוחנן, אלא דאביי ורבא לא שמעו דברי ר' יוחנן, אלא חלקו היאך לפרש קושיית הפועל והחמרין, והגמ' צירפה דבריהם אחר דברי ר' יוחנן, דאילו שמע רבא דברי ר' יוחנן לא היה צריך לומר כלום, דלא הוסיף על דבריו. והמהר"ם כתב, דאביי לא פליג אדר' יוחנן דאמר קנס, אלא דאתי למימר דמהא ליכא למשמע מינה, דאיכא לשנויי דיהבינן ליה שכר מפירות שביעית וכו'.

**יח** תוס' ד"ה חמרין דנפיש אגרייהו, ורווחי טפי ודמו טפי לסחורה. והרמב"ם (פ"ו משמיטה הי"ג) פירש, דקנסו בשכר החמרים ולא בשכר הפועל מפני ששכר הפועל מועט, ולכך לא קנסו בו משום כדי חייו. ובשו"ת בית שערים (ח"ג סימן ל"ח) ביאר, דפועל כיון דלא נפיש אגריה, אפילו אם אין אנו אוסרין שכרו, נמי ישמע לנו שלא יהיה פועל, כיון דשכרו מועט, אבל חמרין דנפיש אגרייהו קנסינן, דאם לא נאסור שכרו לא ישמע לנו.

**יט** גמ', מי אמרינן כיון דאיסוריה חמור כדיון נסך או דלמא הואיל וטומאתו קיל. וכתב רש"י ד"ה דאיסוריה, דאסור בהנאה כיון נסך ממש. והקשה הלחם משנה (פי"א ממאכלות אסורות ה"א), אמאי לא עבדינן אף הצד השני באיסוריה, דהיינו דאינו חמור כיון נסך דאינו אלא ברביעית, מה שאין כן יין נסך דאיסורו בכל שהוא. ותירץ, דלא בעי למימר הקולא לענין השיעור לבד, אלא בעי למימר לקולא אחריתי שהיא יותר גדולה, דהווי ב' קולות, א. לענין השיעור. ב. לענין טומאת יין נסך שהיא בכזית, והיא טומאה חמורה דהווי במשא ואהל, מה שאין כן הטומאה דסתם יינם, שהיא קלה בשיעור דהווי רביעית, ובענין הטומאה דמטמא רק טומאת משקין.



# הדרגת היוזמי

מסכת עבודה זרה דף סב – דף סג

ז' חשוון – ח' חשוון התשע"א

(ה) גמ', **הא מחסר משיכה**. הקשה הרא"ש (סימן ב), הא שזכר פעולה לא בעי קנין, דפועל העושה עם בעל הבית קנה שכרו, וביאה הוי דבר שנותנין עליו שזכר, ואמאי לא נקנה הטלה בביאה. וכתב, דמוכח מהכא, דהאומר לפועל עשה עמי מלאכה זו ואתן לך חפץ זה בשכרך, יכול ליתן לו בשכרו "דמי" החפץ, דנתחייב לו החפץ או הדמים, אבל גוף החפץ אינו קונה אלא במשיכה, או שיהיה ברשות הפועל בשעת עשיית מלאכה, והכא נמי כיון שיכול ליתן לה דמי הטלה, הוי כמו טלה סתם.

(ו) גמ', **שם**. עיין באות הקודמת, והקשה **הקצות החושן** (סימן כח סק"ד), דמכל מקום, חייב לעמוד בדיבורו ולקיים דבריו, ואם חוזר בו קאי במי שפרע, והוכיח קושיתו מדהא דאמרינן **בבבא קמא** (ע:), דאתנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו, דאף שאינו חייב לשלם לה בדיני אדם, כיון דחייב בדיני שמים, חל עלה שם אתנן, והוא הדין הכא דקאי ב"מי שפרע" דחל על זה שם אתנן. ותיריך **הבית זבול** (ח"ב סימן ד אות ד) בשם **הדברי תורה**, דבמקום איסור, ליכא "מי שפרע", הלכך אינו חייב אף לצאת ידי שמים.

(ז) **תוס' ד"ה והא מחסרא**, ואפילו לר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות וכו'. אמנם **בחידושי הרמב"ן** כתב, דהכא איירי אליבא דריש לקיש, דאילו לר' יוחנן כיון דמדאורייתא מעות קונות הא לא מחסרא משיכה, ואיסור אתנן הוי דאורייתא. ולפי זה אתי שפיר הא דמשנינן דאיירי בזונה גויה דלא קניא במשיכה וכדריש לקיש. והקשה, דמאי מקשינן לרב חסדא, והא סבירא ליה כר' יוחנן וכמו שכתבו **התוס' בד"ה בזונה**. ותיריך, דבעי לאוקמא לברייתא ככולי עלמא.

(ח) **בא"ד, בתוה"ד**, כיון שהפקיעו חכמים דאין קניית מעות קונה וכו'. הקשה **הנמוקי חיים**, לפי מה שכתב **הקצות החושן** (סימן קצח סק"א), דבדליכא מעות, משיכה קונה לכולי עלמא מדאורייתא, אם כן, גבי אתנן דליכא מעות ודאי קונה במשיכה.

(ט) גמ', **ורמינהו בא עליה ואחר כך נתן לה וכו'**. הקשה **בחידושי החתם סופר**, הא מסקינן דאיירי שקנתה הטלה מיד בשעת ביאה, ואם כן, אפילו לא נתן לה לעולם אלא דמחלה לו או שנתן לה דבר אחר תמורתו, מכל מקום אותו טלה הוי שכר ביאה בכל מקום שהוא, ולא הוה ליה למימר "נתן לה", אלא "הרי הוא אתנן". וכן הקשה על לשון **רש"י בד"ה בטלה זה דכתב**, דכל כמה דיהיב לה הוי אתנן. דמשמע דדווקא נקט "נתן לה". ותיריך, דלא מיירי שנתן הטלה נתינה חלוטה וקנתה ליה מיידו, אלא אמר לה שתקנה אותו טלה מכאן ולאחר ג' שנים, דהוה כמשוך פרה זו ותקנה מעכשיו ולאחר שלשים יום.

(י) גמ', **זונה עוברת כוכבים דלא קניא במשיכה**. **הרמב"ם** (פ"ד מאיסורי מזבח הי"ג) כתב, דהוי אתנן בגויה וכו' שאינה צריכה משיכה. וכתב **הכסף משנה** (שם), דמדברי הרמב"ם משמע, דקניא במשיכה, אלא שאינה צריכה

דליתה בעולם, מה שאין כן יין נסך דאיתיה בעולם בשעת פרעון דמים ותופס דמיו. וכתב **הרא"ש** (סימן ב), דהדמים מותרין כיון דרק לאחר שקנה העובר כוכבים במשיכה, נתן המעות לישראל, אם כן, לא היו הדמים דמי עבודת כוכבים, כיון שלא היו המעות ביד ישראל בשעת משיכה, והוי כמו בא עליה ואחר כך נתן לה, דכיון דלא היה ברשותה בשעת ביאה, אין אתנן חל עליו.

## דף סג ע"א

(א) גמ', **ואי דלא אמר לה קני לך מעכשיו היכי מצי מקרבה וכו'**. הקשה **בחידושי הרשב"א**, הא משיכה קונה אפילו בלי נתינת דמים, ואם כן, אמאי אינה יכולה להקריבו, דלענין איסורא נמי חשבינן ליה כדידיה לגמרי. ותיריך, דהכי קאמר, אי דלא אקנייה מעיקרא במשיכה, אלא שיהיה אצלך עד שעת ביאה, היכי מצי מקרבה קודם ביאה. ו**בחידושי הריטב"א** תירץ, דהכא דכסיפא מילתא למיתבעה לביאה, אנן סהדי דלא מקני לה אלא בעי דלהווי גבה בפקדון עד שתבעל.

(ב) **תוס' ד"ה אלא דאמר, בסוה"ד**, ומשום אתנן נמי ליכא דהא אמר לה אי צריכנא לך קני מעכשיו. ביאר **המחנה ישראל**, דהשתא לא בעינן להא דאמרינן לעיל שקדמה והקריבתו דאינו בעולם, דכיון דאמר לה אי מיצטרך, ואיצטרך לה כבר, קנתה הטלה קודם הביאה, ושוב לא הוי אתנן, אף דאכתי ישנו בעולם.

(ג) גמ', **קדמה והקדישתו מהו**. ביאר **בחידושי הריטב"א**, דמי אמרינן דאין דעתו להקנותו לה כל זמן שהוא בעולם כלל, והכא הא איתיה, או דלמא דעתו להקנות לה כל זמן שאינו ברשותה, והכא ליתא ברשותה, דאמירתה לגבוה כמסירתו להדיוט. וכתב **המחנה ישראל**, דבתוס' ד"ה או דלמא, מוכח דלא פירשו כן, דהקשו הא אין אתנן חל על המוקדשים, ולפי מה שפירש, כיון דלא הקנה לה אינה יכולה להקדישו, כיון שאינו שלה, ואמאי לא יחול עליה איסור אתנן, אלא על כרחך בעינן למימר, דתוס' סברי דודאי הקנה לה בשעה שהקדישתו, דבלאו הכי אינה יכולה להקריבו אם לא הקדישתו מקודם, והקנהו לה בשעה שהקדישתו, אלא דהגמ' מיבעיא דלמא כיון דאיתא בעינה בשעת ביאה חל עליה איסור אתנן, ואהה הקשו דאין איסור אתנן חל על המוקדשין. (ועיין באות הבאה).

(ד) **תוס' ד"ה או דלמא וכו'**, ואף על פי שאין אתנן חל על המוקדשין וכו'. ביאר **הפרי העץ**, דכונתם בקושייתם, דכיון דאין אתנן חל על המוקדשין, אם כן, היכי סלקא דעתא דגמ' דאתי איסור אתנן וחל על המוקדשין, משום דהשתא מיהא קאי בעיניה. ולכך תירצו, דמאחר דאיתיה בשעת ביאה, חל איסור אתנן למפרע משעה דיהיב לה, דבההיא שעתא הויא לה הקדש, דהיינו דחל איסור אתנן מקמיה דליתי איסור הקדש.



# הדרגת הירומי

מסכת עבודה זרה דף סג – דף סד

ח השו"ן – ט השו"ן התשע"א

לפועליו. אבל דבי ר' ינאי כיון דליתניהו לפירי בעולם, שיעבודי משעבדי כלוזה ולא קנו עניי כלום. והא דמקשינן הכא גבי חנוני, דכיון דאמרת דקני ליה דינר בכיסו של בעל הבית, אם כן, בשאינן מקיפו נמי לימא הכי, ואהא מיייתנין מדרבא דקני בהכי קנין ממש, והכא נמי ליקני ליה חד דינר משל בעל הבית קנין גמור בנכסיו.

יז) גמ', כיון דלא מייחד שיעבודיה לא מיתסר. כתב בחידושי הרשב"א, דמשמע דאי מייחד שיעבודיה מיתסר. והקשה, הא מחסר משיכה, ודינר אינו נעשה חליפין. וכתב דיש ליישב בדוחק, דאתי למימר דכל היכא דלא מייחד שיעבודיה לא משכחת דמיתסר בשום צד ואפילו בחליפי כלי. עוד כתב, דיש לומר דקני באגב.

יח) גמ', אמר רב פפא בשהקדים לו דינר. הקשה בחידושי הרשב"א, דכי הקדים לו דינר אמאי אסור, הא בשעת נתינת המעות אכתי לא הוה איסורא, דבההיא שעתא לא שקיל יין נסך, והוה כנתן לה ואחר כך בא עליה דאתנן, דשרי. ומאי שנא הקדים דינר ואחר כך נתן חנוני יין נסך לפועליו, מנתן חנוני לפועליו ואחר כך נתן לו בעל הבית דינר. ותיירך, דהכא הקדים לו הדינר כדי לזכות בו בשעה שיתן יין לפועליו, ואם כן, בההיא שעתא דמקבל מיניה הוה זחי פרעון.

יט) גמ', רב אשי אמר כגון שנטל ונתן ביד. כתב הרשב"א, דיש לומר דרב אשי לא פליג אדרב פפא דאמר דכי הקדים לו דינר נמי אסור, אלא דניחא ליה טפי לתירוצא מתנתינן בהכי ולמימר תני טלו, מלאוקמיה בהכי ולמימר תני ואני מחשב, ובתרווייהו אסור בין היכא דהקדים דינר ולא נשא ונתן ביד, ובין היכא דרק נשא ונתן ביד. וכתב, דאמנם מלשון רש"י בד"ה שנשא, משמע דסבירא ליה דרב אשי פליג אדרב פפא בעיקר דינא, מהא דכתב, "דאיסורא לאו משום פרעון, אלא משום דקננהו במשיכה ואיהו ספי להו איסורא".

כ) תוס' ד"ה תני טלו, בתוה"ד, אף על פי שנשא ונתן ביד מותר דאינו אלא שלוחו של חנוני. הקשה הרש"ש, דכיון דאין שליח לדבר עבירה, אם כן, עושה איסור כשמאכילו שביעית לאחר הביעור.

## דף סד ע"א

א) גמ', אי רבנן מאי אריא עוקרין אפילו קיומי נמי שפיר דמי. הקשה הלחם סתרים, דמאי קושיא, הא אפשר לומר דכי פליגי רבנן עליה דר' עקיבא במקיים היינו לענין דלא לקי אבל איסורא איכא. ובחידושי הריטב"א כתב, דבשל גוי איכא למימר דרבנן סברי דאפילו איסורא ליכא.

ב) גמ', הכא במאי עסקינן כגון דקא עביד בחנם ור' יהודה היא וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, דמשמע דאתי כרבנן דמתנת חנם מותר משום מיעוט תיפלה, והא כיון דרבנן סברי דמקיים בכלאים ליכא איסור כלל, אמאי הוי

משיכה, דהיינו דסבירא ליה דגוי קונה בין בכסף ובין במשיכה. וכתב, דלפי דבריו צריך לפרש, דהא דאמרינן בגמ' "דלא קניא במשיכה", היינו דלא צריכה משיכה דבכסף לחודיה קניא, והביאה במקום כסף.

יא) גמ', בזונה ישראלית וכגון דקיימא בחצרה. כתב הנמוקי חיים, דהמהרי"ט הוכיח, דמהא דלא מוקים בזונה כותית ובדקיימא בחצירה, מוכח, דחצר אינה קונה לעובד כוכבים, והיינו משום דחצר מטעם שליחות ואין שליחות לעובד כוכבים.

## דף סג ע"ב

יב) גמ', חושש משום שביעית. כתב בחידושי החתם סופר, דמשמע דאיירי בחששא בעלמא, ובהא מסקינן דלא אסר אלא במקדים דינר, אבל צאו ואני פורע, שרי. אבל אם אי אפשר אלא שיאכלו איסורא, אפילו אמר צאו ואני פורע אסור. וכתב, דכן מוכח מהתוס' בכתובות (ע): "בד"ה ופרנס דכתבו, דהכא אינו חושש משום שביעית, כיון דלא אמר דליתב להו איסורא.

יג) גמ', אלמא כי קא פרע דמי איסורא קא פרע וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, מאי קושיא, דלמא שאני הכא דכי קא שקלי פועלים דידיה, איסורא קא שקלי ולהכי אסור, אבל דבי ר' ינאי כי שקלי פירי מעניי הדיא שעתא ליכא איסורא, כיון דיזופי קודם הביעור, וכי קא פרעי לאו דמי איסורא קא פרעי. ותיירך, דהכי קמותיב, דקתני ואם אמר צאו וכו' ואני פורע חושש משום יין נסך, ומשמע דאסור משום דפורע דמי איסורא, דאי משום דמעיקרא שקלי פועלים מדידיה איסורא, אמאי חושש משום יין נסך, הא איהו לא שקיל מידי, ואיהו נמי לא פרע לחנוני ולא קעביד איסורא, אלא ודאי הא דאסור משום פרעון.

יד) גמ', בחנוני המקיפו דמשתעבד ליה כיון דאורחיה לאקופי קני ליה דינר גביה. ביאר בחידושי הרשב"א (בגיטין יג), דלאו מדינא קאמר, דהא אין אדם מוכה לחבירו על ידי עצמו. אלא הוי תקנה שתקנו חכמים כדי שלא תנעל דלת, ומילתא דניחא לתרווייהו, זה שילוו לו, וזה שיוכל להסתפק בשלו ולמכור ולתת כמה שירצה ולא ימנע מלהלוות.

טו) גמ', שם. ביאר הבנין שלמה, דאסור משום דנראה כאילו קנה ליה הדינר, וכאילו מסר לחנוני הדינר מיד ליד. וכתב, דודאי לאו דווקא שקנה ממש, אלא דנראה כקונה ומוסר להם.

טז) רש"י ד"ה ותו חנוני, אי יהיב לשלוחיה דבעל הבית מי לא משתעבד ליה בעל הבית דקא שרית להו לדבי ר' ינאי. הקשה בחידושי הרמב"ן, דבר' ינאי לא משתעבדי מדין ערב, אלא אינהו גופייהו הוו לוויים. ועוד הקשה, דגבי חנוני אמאי בעינן לדרבא, הא ודאי ערב הוי או לזה. ועוד הקשה, אי שעבוד וקנין שווין מאי אהני דינר גביה. לכך פירש, דבחנוני המקיפו כיון דאורחיה לאופי, מקדים לו בעל הבית ומקנה דינר בכיסו לחנוני שיקנה אותו לכשיתן



מדר' עקיבא, דכיון דסבירא ליה לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, אם כן מוכח דבשעת עשייה נעשה למפרע.

(ו) תוס' ד"ה רבי עקיבא, בתוה"ד, כיון שהוא עושה מעשה לבסוף כשהוא עוקרה וכו'. ובפירושו הראב"ד ביאר, דהראיה מהא דעל ידי העקירה הוה הניכוש קיום לנשאר, [דהיינו דאיירינן בגוונא דאיכא כלאים נוספים סמוך לאלו שעוקרן, וטרם עקירתו אותם מוסיף בגידולם] והיינו אליבא דרבה דאית ליה **במועד קטן** (ב): דמנכש חייב משום חורש, "דקא מרפי ארעא".

דלר' עקיבא הא אסור מקיים, ומכל מקום הכא שרי, משום מיעוט תיפלה. (ז) תוס' ד"ה **מדרבי יהודה**, הוא הדין דמרבי יהודה וכו'. ובחידושי הריטב"א הוסיף לבאר, דהא דר' עקיבא דמיא ממש לדרב נחמן דאית בהו איסור קיום דאורייתא, וכיון שממעט התיפלה שרי.

(ח) גמ', ודלמא שאני התם דכיון דרעתיה לאיגיוורי ודאי ביטלה. הקשה בחידושי הרשב"א, מהא דלקמן (בעמוד ב') מסקינן, דגר תושב אינו מבטל עבודה זרה. ותירץ, דהאי גרע מגר תושב, דאכתי לא מל ולא טבל ולא קיבל עליו עול מצוות.

(ט) תוס' ד"ה ודלמא שאני, בסוה"ד, יש לומר דלעולם היה פשוט להן היתר יין נסך יותר וכו'. ביאר בחידושי הרמב"ן, משום דסתם יינן הוה, ולא רצו לגזור בו דמים ביד גוי.

(י) גמ', אבל אם אמר לו המתן וכו' אסור. כתב בחידושי הרמב"ן, דיש מפרשים, דדווקא בדשוויה ניהליה אפותיקי, דרוצה בקיומו להנאתו, אבל היכא דלא שוייה ניהליה אפותיקי לא מיקרי רוצה בקיומו. והוכיחו דבריהם מהא דאמרין לקמן (ע.א.), אומנין ישראל ששלח להם עובד כוכבים חבית של יין נסך מותר שיאמרו לו תן לנו את דמיה. ודחה דבריהם, דאם כן, ליפלוג בדידיה בהמתין בין היכא דשוויה אפותיקי אי לאו. ועיין עוד במה שדחה את ראייתם.

(יא) גמ', סיפא משום דהוה כרוצה בקיומו. הקשה הרא"ש (סימן ד), אמאי הוי רוצה בקיומו כשאמר לו המתן, טפי מהיכא דלא אמר המתן, הא אף היכא דלא אמר לו המתן הוי רוצה בקיום העבודת כוכבים עד שימכור ויתן לו הדמים. ותירץ, דהלשון משמע שאין לו ערב מדקאמר "המתן", אבל אם היה לו ערב מותר, דאז אינו חושש בקיומו, כיון שיכול ליפרע מן הערב. נוכחו שכתבו התוס' בד"ה אבל אם, ולכך ברישא דלא אמר לו "המתן" דהיינו שיש לו ערב, מותר, כיון דאינו רוצה בקיומו. (ועיין באות הבאה).

(יב) גמ', וכי רוצה בקיומו כי האי גוונא מי אסור. הקשה הנחלת עזריאל, אמאי לא מייתי האי מתניתין באיבעיא קמייאת דהוה פשיטא דרוצה בקיומו אסור, והכא משמע דשרי. ותירץ, דהתם שאני, שרוצה בקיומו היינו דנוטל שכר, ומשום הכי יש לאסור. אבל הכא, דנוטל ממון היתר, אלא דרוצה ונהנה בדבר אחר כדי שיתקיים, שרי. והכא פרכינן שפיר דאוסר בהמתן לי

מצוה למעוטי תיפלה, הא לא הוי תיפלה כיון דאינו אסור בהכי. וכן הקשה נמי לר' עקיבא על פי מה שכתב רש"י בד"ה רבנן הוא, דישראל מצווה לבטל עבודת כוכבים ותשמישיה. ואם כן, בכלאים אף על גב דאסור לקיימן, מכל מקום, ליכא מצוה לשרש אחריהם ולשרפו. ונשאר בצריך עיון.

(ג) גמ', שם. הקשה הלחם סתרם, אם כן, רישא דאין עודרין הוי דומיא דסיפא ואיירי בחנם לרבנן אליבא דר' יהודה, ואי בחנם מאי אריא אין עודרין אפילו מקיימן אסור בחנם אליבא דר' יהודה, דהא לא שרינן בסיפא לרבנן אליבא דר' יהודה אלא ברוצה בקיומו דמיעוט תיפלה. ותירץ העוז והדר, דיש לומר דסיפא ורישא איירי בכל גוונא בין בחינם ובין בשכר, לאפוקי קיומי בעלמא דבשכר שרי.

(ד) גמ', מדר' יהודה נשמע לר' עקיבא. הקשה בחידושי הגרע"א, מהא דאמרין בגיטין (לח:), דר' אליעזר שיחרר עבדו להשלימו לעשרה, ולא עבר בכך, בעשה ד"לעולם בהם תעבודו", משום דמצוה שאני. וביאר הר"ן (גיטין כ: מדפי הרי"ף), דיסוד דינא ד"לעולם בהם תעבודו" משום האיסור ליתן להם מתנת חנם, כהא דכתיב בעובדי כוכבים "לא תחנם", ובגוונא דאיכא מצוה ליכא חנינה לעבד, דעביד לצורך עצמו והוה כנותן דמי עצמו. אם כן, היאך נשמע מדר' יהודה לר' עקיבא, הא מכח המצוה דלמעוטי תיפלה, לא מקרי מתנת חנם, וליכא איסור כלל, מה שאין כן לר' עקיבא, דסבירא ליה, דאסור לקיים כלאים בכרם, וכל זמן שאינו עוקרם, אכתי מקיימם ועובר. ותירץ החתם סופר, דמשום "מצוה בעלמא" לא הותר איסור "לא תחנם", דאין כאן יתרון אלא במה שמרויח מצוה, מיהו כנגדו מחסר מצוה ד"לא תחנם". מה שאין כן בגוונא שהמצוה שרוצה לעשותה יש בה חשיבות, כגון "מצוה דרבים", חשיב רווחא והוי כמוכרו, וליכא איסור דמתנת חנם. אמנם הוכחת הגמ', מהא דר' יהודה מתיר מתנת חנם מטעמא ד"מיעוטי תיפלה", דאף מצוה זו אית בה צד עדיפות, וממילא איסור "רוצה בקיומו" נמי נדחה מפני מצוות מיעוטי תיפלה. וביאר הקהילות יעקב (סימן כד), דטעמא דמצות "מיעוטי תיפלה" אית בה צד עדיפות, משום דחשיב בגדר "מצוה דרבים", לפי שהיא מצוה המוטלת על הציבור שיבערו עבודה זרה ומשמישיה, וכן חיוב עקירת כלאים.

(ה) גמ', שם. הקשה הנחלת עזריאל, הא לא דמו אהדדי, דבדרבי יהודה דהאיסור שעושה בחנם, בעידנא דעביד איסורא מקיים "מיעוט תיפלה", ומה שאין כן הכא, דבשעה שהוא רוצה בקיומו, [שהוא קודם השבירה כדי שיוכל ליטול שכרם] לא מקיים מצות שבירה שהוא מיעוט התיפלה. וכתב דיש ליישב על פי מה שכתבו התוס' בד"ה ר"ע, דקודם שעשה מעשה העקירה או השבירה ליכא איסור דהווי מחשבה גרידא, ודוקא כששובר מראה עצמו שהיה רוצה בקיום עד עתה, ואם כן הוי שפיר בעידנא דקעביד איסורא. ולפי זה יש ליישב נמי מה שהקשו התוס' בד"ה מדר"י, דשפיר איצטרין לאתווי





אף שהממון היתר, דאינו תופס ביד גוי.

(ג) **תוס' ד"ה אבל אם, בתוה"ד**, אינך יכול ליפרע ממקום אחר וצריך אתה להמתין וכו' אז ודאי אסור דרוצה בקיומו וכו' ואף אין לו נכסים אחרים שיכול ליקח חובו מיד עליהם אבל אם יכול ליפרע ממקום אחר אין אמירתו של עובד כוכבים מועלת כלום. אמנם הר"ן (לא. מדפי הרי"ף) כתב בשם הר"ב, דדוקא כשהיה בידו לנגשו ולהפרע ממנו מיד, ומדעתו המתין לו עד שמכרן אסור, אבל אם לא היה בידו לנגשו ועל כרחו הוא מרחיב לו את הזמן, אף על פי שאמר לו העובד כוכבים איני יכול לפרועך עד שאמכור את ייני ואפרע לך, שרי.

## דף סד ע"ב

(יד) **גמ', אבל נשתתפו אסור**. הקשה העבודת עבודה, אמאי הקילו רבנן בירושה כדי שלא יחזור לקילקולו, ובנשתתפו לא הקילו.

(טו) **גמ', גר תושב מהו**. הקשה העבודת עבודה, הא איתא לעיל (מג.), דקטן שאינו יודע בטיב עבודת כוכבים אינו מבטל, אם כן, הוא הדין גדול שאינו עובד. ותירץ, דשאני גדול דבידו לעבוד.

(טז) **תוס' ד"ה מסתברא**, והא דאמרינן לעיל ישראל יכול לבטלה. כתב הפורת יוסף, דלכאורה יש לומר, דישאל יכול לבטל דווקא בשבירה, מה שאין כן עובד כוכבים דגם בפחסה בפניה ביטלה, וכן כשמכרה או משכנה לדעת רבי בטיל, והכא איירי בכהאי גוונא, ולכך אין הישראל מבטלה.

(יז) **גמ', משבאתה לידו אינו אומר לעובד כוכבים ומבטלה**. כתב היראים (סימן קב), דלא הוי אלא מדרבנן, גזירה אטו עבודה זרה של ישראל עצמו. ובמקור מים חיים (סימן קמו) כתב, דכשזכה בה ישראל אינה בטילה מן התורה.

(יח) **גמ', איזהו גר תושב כל שקיבל וכו' שלא לעבוד עבודת כוכבים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים וכו'**. כתב רש"י בסנהדרין (צו): בד"ה גר תושב, דגר תושב היינו דלא קיבל עליו שאר מצות וקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים. והקשה הבאר שבע (שם), הא איתא הכא דהיא דעת רבי מאיר, אבל חכמים אומרים כל שקיבל עליו שבע מצוות שקיבלו עליהם בני נח, והרי הלכה כחכמים. ותירץ, דרש"י סבר דדוקא לענין להחיותו הצריכוהו חכמים שיקבל עליו שבע מצוות שנצטוו בני נח, וכדמסקינן לקמן, אבל לענין שאר דינים שבכל התורה כולה, סגי בשקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים בלבד.

(יט) **גמ', וחכמים אומרים כל שקיבל וכו'**. ביאר החזון איש (עכו"ם סימן סט אות ג), דכיון שהרבה אומות לא קיימו אותן בשעת מתן תורה, לכך נתייחד דין גר תושב שצריך לקבל בפני שלשה.

(כ) **גמ', מייחדין אצלו יין וכו' אבל מייחדין וכו'**. ביאר הבנין שלמה, דכפל

הלשון משום דברישא אשמועינן "מייחדין אצלו" היינו ברשות ישראל, וסיפא אשמועינן ד"מייחדין" אפילו בביתו של גר, דומיא דאין מפקדין, ואפילו הכי מותר בזמן מועט.

(כא) **גמ', ומייחדין אצלו יין ואין מפקדים וכו'**. ביאר בחידושי הריטב"א, דמניחים בחנותו בלא חותם ואפילו הודיעו הישראל שהוא מפליג, כיון דאינו אסור במגעו, ואין מפקדין אצלו יין בלא חותם כיון דאינו מקפיד על מגע העובד כוכבים.

(כב) **גמ', ויינו כשמנו**. דהיינו מותר בהנאה ואסור בשתיה. כתב הרמב"ם (פי"א ממאכלות אסורות ה"ז), דהוא הדין לכל עובד כוכבים שאינו עובד עבודת כוכבים כגון הישמעלים. וביאר בחידושי הרשב"א, דאף דאיסור מגע בהנאה, הוי דבר שבמנין וצריך מנין להתירו, יש לומר דמעיקרא לא אסרו אלא במגע שהוא לכוננת ניסוך, אבל מגעו שלא בכוננת ניסוך התירו בהנאה, ולכן הישמעלים שידוע שאינם מתכוונים לניסוך, מותר בהנאה.

(כג) **גמ', למאי הלכתא לאו דמבטל עבודת כוכבים כעובד כוכבים**. הקשה התורת חיים, דמאי מוטיב ומאי משני, והא איכא לאוקמי במילי טובא, כגון בקידושין דאין קידושיו כלום, או לשחיטה דשחיטתו נבילה כשחיטת עובד כוכבים, או לעדות דאין עדותו כלום. ותירץ, דכל הנך מילי לא איצטריך תנא לאשמועינן, דכיון דאיירי בגר תושב דאינו מקיים שום מצוה, אלא דאינו עובד עבודת כוכבים, אם כן, פשיטא דשחיטתו נבילה ואין קידושיו קידושין ואין עדותו כלום, דכיון שלא קיבל על עצמו שום מצוה הרי הוא כעובד כוכבים, ולכך קאמר מאי לאו דמבטל עבודת כוכבים כעובד כוכבים, ואיצטריך לאשמועינן דלא תימא כיון דלא פלח לא מבטל, קא משמע לן כיון דבר מיניה הוא, מבטל.

(כד) **רש"י ד"ה נותן רשות, בתוה"ד**, מבטל להם את רשותו של חצר. משמעות דבריו דנותן היינו מבטל. וכן כתב התוס' רי"ד, דשניהן דבר אחד הן, שהביטול שנוי בעירובין בכמה מקומות פעמים בלשון ביטול ופעמים בלשון נתינה. אמנם הרמב"ם בפירוש המשניות (עירובין פ"ו מ"א) כתב, דנותן רשות, היינו שיעשה עירוב מערב שבת, ומבטל רשות, היינו שיאמר אותו שלא עירב מערב שבת עם אנשי החצר, ביטלתי רשותי לכם, ומותר להם להשתמש, ולו אסור.

## דף סה ע"א

(א) **גמ', לאבודרנא ביום אידם אמר ידענא ביה דלא פלח לעבודת כוכבים**. הקשה היעב"ץ, אם כן, מדוע הביא לו דוקא ביום אידם. ותירץ, דיש לומר דהוי ראש השנה שלהן שהעובדי כוכבים עושין אותו לשם עבודת כוכבים, ואיהו לא הוה עבד לעבודת כוכבים, אלא רק יום חג הוא לו לפי שמונין בו ראשית שנתם ושמחים בו באכילה ושתיה, וכשמביאין להם בו דורון הוי



להו סימן טוב.

(ב) **גמ'**, ולעיתותי ערב אמר לו העבר חבית וכו' שכרו מותר. כתב המאירי, דאף דלכתחילה אסור לעשות כן, מכל מקום בדיעבד שכרו מותר.

(ג) **תוס' ד"ה טעמא דאמר ליה, בתוה"ד**, אי נמי שכרו מותר משמע כל שכרו. הקשה המהרש"א, הא בסמוך אוקמא רבא למתניתין דאירא בגוונא דאמר ליה חבית חבית בפרוטה, ואם כן אמאי קתני שכרו מותר, דמשמע כל שכרו, הא שכר אותה חבית של יין נסך ודאי אסור, וכמו שכתב רש"י בד"ה ולא קשיא. ותירץ, דלמאי דאוקמא דאמר לו חבית חבית בפרוטה, היינו דכל חדא, אגרה באפי נפשיה, ושפיר קאמר דשכרו של כל אחד דהתירא מותר, מה שאין כן למאי דסלקא דעתך השתא דמתניתין אירא נמי בדאמר ליה מאה חביות במאה פרוטות, דכולי אגרא חדא הוא, ושכרו מותר משמע אכולהו. וכן כתב המהר"ם.

(ד) **גמ'**, הא דאמר ליה העבר לי מאה חביות במאה פרוטות. הקשה בחידושי הרשב"א, כיון דקיימא לן ד"ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף", כל חבית דמוליק זוכה כנגדה בפרוטה אחת, וכדאיתא לעיל (יט:), גבי הגיע לכיפה וכו'. ותירץ, דלא דמי, דהתם מותר במכוש אחרון, דעבודה זרה לא הוי אלא במכוש אחרון, ואפילו למאן דאמר עבודה זרה של נכרי אסורה מיד, כיון דמכוש אחרון לית ביה שוה פרוטה, ובפחות משה פרוטה לא גזרו ולכך שכרו כולו מותר. אבל הכא דאיכא פרוטה אחת, אסורה, דהיא פרוטה פתיכא בכולה אגרא, דהא אי לא בעי לעבורי ליה ההיא חביתא דאיסורא, הווי מעכב ליה כוליה אגרא.

(ה) **גמ'**, שם. כתב בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד, דהשתא דקיימא לן לעיל (מט:), כר' אליעזר אפילו חבית בחבית, הכי נמי יוליק הנאה לים המלח. והקשה הרמב"ן, דמתניתין ודאי הלכה היא, ולא דמיא לדר' אליעזר, דהכא לא מצי להוליק שכר אחת מהן לים המלח. כיון דכוליה אגרא אכל חדא וחדא יהיב ליה, דהא קיבל עליו קבלנות הולכת מאה חביות. ועוד, דאילו היה מודיעו מעיקרא דלא מוליק לההיא חביתא דילמא לא הוה מוגר ליה כלל, ואם כן הווי כל השכר דיין נסך.

(ו) **גמ'**, הא דאמר ליה העבר לי חבית חבית בפרוטה. ביאר הר"ן (לא). מדפי הרי"ף, דקא משמע לן, דלא תימא איהו לא אגריה אלא אדעתא דליעברניהו לכולהו, דהא כיון דכל חדא אגרא באפיה נפשה, אגרא דחביות דהתירא שרי.

(ז) **תוס' ד"ה הא דאמר ליה, בתוה"ד**, וקשה דמכל מקום שכר האיסור מעורב בכל ההיתר. ותלמודי רבינו יונה תירצו, דכשאמר לעתותי ערב, משמע שלא תהיה אותה חבית של יין נסך מן השכר, והא דאיצטריך למימר דמותר, משום דהוה אמינא דאסור, כיון דהוא מוסיף לו בשכרו פרוטה ומעורב דמי יין נסך בשכרו, קא משמע לן. והאור החמה תירץ, דאפשר לומר דרש"י ד"ה

וברייתא סבר, דבהאי גונא לא נאסר, משום דבשעת התנאי לא ידע שיתן לו לאחר מיכן את החבית דאיסורא, ואינו אוסר הכל, משום דכל האיסור הוי מטעם קנס, ובהאי גונא לא שייך קנס, דלא קנסו שוגג אטו מזיד.

(ח) **גמ'**, מכאן ואילך חמר מעכב עליו. כתב השיטה מקובצת בשם רבינו יהונתן (בבבא מציעא עט:), דכשרוצה להניח עליו מזונות של חזרתו, החמר מעכב עליו, ואף שהמזונות שבעירו יותר זולים מאותו מקום. וכן הוא הדין כשהשוכר מעכב עליו, אף שיצטרך לקנות ביוקר כל מה שצריך לו ולבהמתו, לפי שיכול השוכר לומר, אין לך להטעינה יותר מדאי שלא תוכל לילך במהרה כשארצה למהר אותה.

(ט) **גמ'**, אבוה דרב אחא בריה דרב איקא. תמה הנמוקי חיים, דלכאורה היינו רב איקא עצמו, ואם כן, אמאי לא הוזכר בשמו בלבד. והביא דבסדר תנאים ואמוראים כתב, דהיינו משום דרב אחא נעשה גדול בתורה, נקרא אביו על שמו.

#### דף סה ע"ב

(ו) **גמ'**, כי קטרח בהתירא קא טרח. פירש רש"י בד"ה בדידיה קא טרח, שהיין אינו נאסר עד שמגיע לקרקעית של זיקי. והמאירי ביאר, דההיתר משום דלא נגעו הגוים ביין עד שנתמלאו הנודות, ובאותה שעה כבר הושלם השכירות. (יא) **גמ'**, והא רוצה בקיומו דלא נצטרו זיקי. הקשה העבודת עבודה, אמאי חשיב רוצה בקיומו, הא אינו רוצה בקיומו דיין ואפילו ישתפך, אלא דרוצה דלא יצטרו זיקי, דהיינו קיום הכלי.

(יב) **תוס' ד"ה פריסדקי, בתוה"ד**, ולשמא יבקעו שניהם כולי האי לא חיישינן. והאמרי צבי ביאר. דכיון דאין שום איסור ברוצה עתה בקיומו של פריסדקי, דהא עדיין אין שם יין נסך, וכל זמן שהפריסדקי קיימין אין רוצה בקיומו של הזיקי, דאין חושש שיקרעו כיון דיש להם פריסדקי, ועל הפריסדקי אין עדיין שום איסור ברוצה בקיומו, כיון דאין שם יין איסור, הלכך שרי הכא אף אי אמרינן דניחוש כולי האי.

(יג) **מתני'**, שהביא גרוגרות בספינה וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, דצריך לומר שהספינה של נכרי, דהא קתני דנשתברו חביות של יין נסך על גביהן, ובספינה של ישראל אין להעביר יין נסך לא בשכר ולא בחנם, וכדאמרינן לעיל (סב:).

(יד) **מתני'**, כל שבהנאתו בנותן טעם. ביאר הבנין שלמה, דבדוקא נקט "הנאתו", דאי הווי תני רק "כל בנותן טעם", הוה אמינא דאתי למימר הכלל דדוקא אם אינו נותן טעם מותר, לכך תני "כל שבהנאתו" למימר, דאף דיש כאן בנותן טעם, כיון שאין כאן הנאה דהא נותן טעם לפגם, שרי.

(טו) **מתני'**, כל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר כגון חומץ וכו'. פירש רש"י בד"ה כגון חומץ, דנותן טעם לפגם הוא מותר. וכתב הש"ך (יורה דעה סימן



דשמע מינה דשעורים מותרים בהדחה כשאינם מבוקעות. אמנם אם שרו שם זמן מרובה יש לחוש, דאף דאיתא **בפסחים** (מ.), דאין לותרתין את השעורים בפסח ואם לתת ולא נתבקעו מותרות, התם איירי בלתיתה, אבל בשרייה יש לחוש, וכל שכן דעל ידי בישול אוסרין בפסח אפילו לא נתבקעו, דעל ידי רתיחתן מפליטין במשהו.

## דף סו ע"א

**א גמ', חמרא חדתא בעינבי.** כתב החזון איש (יורה דעה סימן כו סק"א), דהא דלא נקט פלוגתייהו דאביי ורבא בחמרא חדתא דנתערב בחמרא עתיקא, משום דהא ודאי הוי מין במינו, ואף לאביי דאזיל בתר טעמא, כיון דסוף חדתא להיות עתיקא, חשיב חד טעמא, ואף דחדתא ועינבי מקרי חד טעמא, ועתיקא ועינבי תרי טעמא, מכל מקום אפשר לומר, דחדתא הוי טעם ממוצע וחשיב חד טעמא בין עם היין ובין עם הענבים.

**ב גמ', מאי לאו בנותן טעם לא במשהו.** ביאר הנמוקי חיים, דסלקא דעתך, דהאיסור בנותן טעם יותר מבמשהו, משום דלא משכחת בענבים שלא יתן טעם, דהיינו שיהיה בכל ענב ששים כנגד היין שנפל עליו, דעל כרחק אין הענבים מצטרפין בצונן.

**ג גמ', חלא דחמרא וחלא דשיכרא.** ביאר הבנין שלמה, דבעינן לתרי פלוגתייהו דאביי ורבא, דאי אשמועינן דפליגי בחמרא חדתא ועינבי, הוה אמינא דלאביי בין בשמא ובין בטעמא הוי מין במינו, ולכך אשמועינן נמי בחלא דלא אזלינן לאביי בתר שמא, ואי הוי פליגי דוקא בחלא, הוה אמינא דרבא סבר בין בשמא ובין בטעמא הוי מין במינו. ובהא דנקט חמירא דחיטי וחמירא דשערי, אתא לאשמועינן דחלוקין הם בטעמא.

**ד גמ', חמירא דחיטי וחמירא דשערי וכו'.** הקשה הר"ן (לא: מדפי הרי"ף) בשם הרמב"ן, מהא דאיתא **בערלה** (פ"ב מ"ו), דשאר של חיטים שנפל לתוך עיסה של חיטים, ויש בו כדי לחמץ וכו', ומשמע דשאר ועיסה הוו מין במינו, אף דלא הוו חד שמא ולא חד טעמא, וקשיא בין לאביי ובין לרבא. ותירץ הרמב"ן, דשאני עיסה, הואיל וראויה להמתין והוי שאור, ומשום הכי הויא מין במינו מהשתא.

**ה רש"י ד"ה וכל מין,** לקמן דלאו הלכתא הכי אלא אפילו מין במינו בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך. הקשה **בחיודשי הגרע"א**, אמאי דחוק דהוי שלא כהלכתא, והיינו מכח מה שפירש דחמירא דחיטי הוי של תרומה, וקאמר רבא דאוסר במשהו ולא בטל באחד ומאה, הא מצי למימר דאיירי הכא בשאר טבל והוי כהלכתא. ונשאר בצריך עיון. (ועיין באות הבאה).

**ו רש"י ד"ה חמירא דחיטי,** חד דחולין וחד דתרומה וכו'. הקשה **בחיודשי הריטב"א**, הא תרומה בטלה באחד ומאה ואפילו מין במינו. לכך פירש, דהכא איירינן בחמרא של טבל או של תקרובת עבודה זרה, או כל דבר שיש

ק"ג סק"ב), דדבר שאינו נותן טעם לא לשבח ולא לפגם אסור. **טז תוס' ד"ה הבגר שאבד, בתוה"ד,** כדאמרינן התם דרך בישול אסרה תורה. ביאר **המהר"ם**, דמדלא אסרו אלא דרך בישול, שמע מינה דדוקא אטעמא קפיד רחמנא.

**יז בא"ד, שם.** הקשה **בחיודשי הגרע"א**, דלאביי דדייק **בחולין** (קח.), דבשר בחלב לא הוה חידוש מדשרי בליכא נותן טעם, דהיינו דסבירא ליה דבליכא נותן טעם בטל כמו בכל האיסורין, ולא סבירא ליה דהטעם משום דדרך בישול אסרה תורה. אם כן, הדרא קושיא לדוכתא, מאי שנא בכלאים דלא מהני ביטול, ובבשר בחלב מהני.

**יח תוס' ד"ה אבל עושין וכו', בתוה"ד,** והא דתלי טעמא בלועג לרש וכו' שהעומדים יש להם והוא אינו יכול לעשותו. ביאר **המהר"ם**, דאי הוה טעמא רק משום דמצות אינן בטילות, אם כן, לא יטילו ציצית אלא בשעה שמניחין אותו בקבר, ולא בשעה שמתעסקין בו ועומדים אצלו ונושאים אותו. ולכך תלי טעמא בלועג, דשייך קודם שיקברוהו, דהיינו בשעה שמעמידין ונושאים אותו נמי צריך ציצית, משום לועג לרש, אבל למאן דאמר דמצות בטילות לעתיד, לא שייך לועג לרש, משום דכבר בטלו ממנו המצות, ולא שייך לועג לרש אלא כשהמצוה אינה בטילה והמת אינו יכול לעשותה.

**יט גמ', ולזבוניהו לעובדי כוכבים שלא בפני ישראל.** כתב רבינו חננאל, דמשמע מהכא, דפת של גוים אסור באיסור חמור, דחיישינן דילמא נפל בחיטים יין נסך. והקשה עליו **בחיודשי הרמב"ן**, אי מהאי טעמא, חיטי נמי לא נקח, דשמא נפל בהן יין נסך, ופת לא נאכל שמא אפאוהו בעצי אשירה ויש שבח עצים בפת, וקדירות נמי לא נקח שמא הסיקן באשירה וערלה וכלאי הכרם, ועצים ופירות שלהן נמי שמא כלאי הכרם או ערלה בארץ. לכך כתב, דעל כרחק צריך למימר דאחזוקי באיסורא לא מחזקינן.

**כ גמ', מבוקעות אין שלא מבוקעות לא.** הקשה **הלחם סתרים**, אמאי איצטריך לאקשווי מסיפא, הא אפשר לאקשווי בפשיטות מרישא דמותרות. ותירץ על פי מה שכתבו **התוס' בד"ה ואם היו**, דבירושלמי מפרש, דמיירי בענבים המחבורים באשכול, אבל אם ניטל העוקץ הוי כמבוקעות, ואם כן, אתי שפיר, דהמקשן ידע דחיטי יש להם סדק, ולכך לא הקשה מרישא, דסבר דאיכא לשנויי דרישא איירי דאין להם אפילו סדק והם מחוברות לאשכול, אבל בסיפא דקתני "מבוקעות אסורות" ולא תני "אם נתלשו מן האשכול אסורות", משמע דדוקא מבוקעות ולא כשנתלש מהאשכול, והוא הדין חיטי דרך הציר לא בלעי, ופליגי אירושלמי. ואהא משני, דשאני חיטי הואיל ויש להן סדק מלמעלה למטה, ולא דמי לענבים שנתלשו מן האשכול ואינן מבוקעות, דהביקוע לא פשט בכלולו אלא דרך נקב אחד, וחיטי דמיין למבוקעות ממש.

**כא גמ', הואיל ואית בהו ציריהו כמבוקעות דמיין.** כתב **בחיודשי הריטב"א**,



דריחא חלא, חלא הוא לכל דבר בין לתרומה ובין לקידוש, והוי כאילו נשתנה נמי טעמו, ולכך דנינן ליה הכא כחלא, דהא חד מינא וכחד טעמא חשיבי לכל דבר, ורבא סבר, דריחא חלא וטעמא חמרא, הוה חמרא לכל דבר, ולכך הכא נמי חמרא שמייה, ובהדי חלא חשיב שני מינין בין בטעמא ובין בשמו. **והחזון איש** (יורה דעה סימן כו סק"א) תירץ, דשאני יין וחומץ דריחו חשיב כטעמא, כיון דכבר יש כאן פעולה חזקה של חומץ בתוכו והרי ריחו אלים, ולכך יהיבין ליה בשביל ריחו דין חומץ.

**יא גמ', שם.** הקשה **בחידושי הגרע"א**, דמה בכך דנקרא כן, הא מכל מקום דמיא להיכא דנתערב חלא דחמרא וחלא דשיכרא, דלאביי דאזיל בתר טעמא, לא הוי מין במינו, והכא נמי הא סוף סוף אין טעמם שווה דזה טעמא חמרא וזה טעמא חלא. וכן הקשה נמי אדברי רבא, דאף דלא מקרי חלא, מכל מקום כיון דקלט החמרא את ריח החלא, סופו להיות חלא לגמרי, והוה מין במינו.

**יב תוס' ד"ה אביי אמר אסור, בתוה"ד**, וטעמא דרבא דלא חשיב ליה כשותה לפי שהריח נכנס בגופו ומזיקו. כתב **המהרש"א**, דמשמע מדבריו דאי לאו משום דמזיקו, רבא נמי חשיב ליה כשותה. והקשה, אם כן, מאי פריך רבא לאביי מכמון של תרומה, הא לדידיה נמי יקשה, דכיון דלא מזיקו אמאי לא חשיב כשותה. וכן קשה, אמאי אמרינן בסמוך דפת חמה לרבא ודאי תנאי, הא כיון דלא מזיקו מודה רבא דחשיב כשותה ואסור. ותירץ, דהא דכתבו דלא חשיב כשותה מטעם דמזיקו, היינו לפי מה שכתבו בסמוך, דרבא מצי סבר כרב דסבירא ליה ריחא מילתא, אלא דהכא רבא פריך לאביי מכמון, ורב מרי פריך לרבא מפת חמה, משום דבעו לאסוקי מילתייהו אפילו ללוי דסבירא ליה דשרי אף בלא מזיקו.

**יג רש"י ד"ה שאין בה**, ואי משום דהוסק לא איכפת לן דתרומה אין איסורה איסור הנאה. כתב **בחידושי הריטב"א**, דכוונת רש"י ליישב מה שהקשו **התוס' בד"ה אמר רבא**, מתנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם ואפה בו את הפת דאסורה, משום דיש שבח עצים דאיסורי הנאה בפת, דבתרומה לא שייך למימר הכי, משום דלא הוי איסור הנאה. אמנם גם תרומה אסורה בהנאה מדרבנן לכתחילה היכא דמכליא קרנא, כיון דהוי גזל השבת.

לו מתירין, דבהא אמרינן מין במינו במשהו. **והתוס' ר"ד תירץ**, דהא דאמרינן דתרומה עולה באחד ומאה, הני מילי בדבר יבש שלא נתן טעם זה בזה, כגון חיטין בחיטין, אבל בדבר לח, כגון משקין של תרומה במשקין של חולין, הוי כשאר כל האיסורין שדינן בנותן טעם, ואם הוא מין במינו הוי במשהו, ולא אזלינן בתר מאה ואחד.

**ז רש"י ד"ה תבלין שנים, בתוה"ד**, כגון פלפל לבן פלפל שחור פלפל ארוך. כתב **בחידושי הריטב"א**, דלפירוש רש"י הקושיא מסיפא, דהא רישא הוי שם אחד וכחמירא דחיטי וחמירא דשערי דחשיב חד שמא, והוא הדין לפלפל ארוך ופלפל לבן. אבל לפירוש ר"ת (הובא בתוס' ד"ה תבלין של ב'), הקושיא אפילו מרישא, דהא אפשר דהווי ליה שלשה שמות חלוקין לגמרי במין אחד. [ודבריו צריכים עיון].

**ח גמ', חלא לגו חמרא דברי הכל בנותן טעם.** פירש רש"י בד"ה חלא שנפל, חלא דאיסור לגו חמרא דהיתר וכו'. כתב הר"ן (לא: מדפי הרי"ף), דלאו דוקא דנפל חלא דאיסורא לגו חמרא דהיתרא, אלא אפילו חלא דהיתרא לגו חמרא דאיסור, דלא אסר חמרא במשהו לחלא, משום דלא חשיב מין במינו, כיון דאין היין שהוא בשולי הכלי משתנה בריחו מחמת החומץ לפי שאינו עומד באויר, מה שאין כן חמרא לגו חלא, דמשהגיע לאויר הכלי נהפך היין מריחו לריח החומץ, וקודם שנתערבו היו שוים בריחם.

**ט גמ', שם.** הקשה **הרשב"א** (תורת הבית בית שער ה'), הא הוה נותן טעם לפגם. ותירץ, דבשני מינים לא שייך פגם, משום דאיכא דניחא ליה בחלא וטוב לו שיתהפך היין לחומץ.

## דף סו ע"ב

**י גמ', אביי אמר במשהו ריחא חלא וטעמא חמרא חלא.** ביאר **בחידושי הריטב"א**, דהיינו דלא חיישינן לטעמא, ורבא סבר, דריחא חלא וטעמא חמרא חמרא, והיינו דאזלינן בתר טעמא. והקשה, הא לעיל (בעמוד א') שמעינן איפכא, דאביי אזיל בתר טעמא, ורבא לא אזיל בתר טעמא. ותירץ, דלא דמי, דלעיל בחלא דחמרא וחלא דשיכרא, איירי בדברים ששם ידוע לדברי הכל, ואפילו קודם שנפלו זה לזה היו חלוקים בטעמם או בשמם, מה שאין כן הכא, דקא מיפלגי בעיקר שמו היאך ראוי לקרותו, דאביי סבר, כיון

## הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרת היומי" בעיון!!!

**זמני השיעור בדף היומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו**

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...  
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (תח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 [Sbma@kavnaki.net](mailto:Sbma@kavnaki.net)

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>